

SITOR SITUMORANG

Sitor Situmorang, een van de grootste dichters van Indonesië, werd geboren op 2 oktober 1924 in Harianboho aan de oever van het Tobameer en stierf op 20 december 2014 in Apeldoorn. Het jaar 2024 was dus zijn 100e geboortjaar. Hij leefde in tumultueuze tijden van verandering: zijn vroege jeugd was geworteld in de traditionele Batakcultuur, hij werd volwassen in de koloniale tijd en tijdens de Japanse bezetting, was als jonge journalist betrokken bij het streven naar vrijheid, werd Soekarno's adviseur voor culturele zaken, was een politieke gevangene onder Soeharto en was uiteindelijk getuige van het begin van de democratie aan het eind van de jaren negentig.

Sitor Situmorang, one of Indonesia's greatest poets, was born on 2 October 1924 in Harianboho at the borders of Lake Toba, Indonesia and died on 20 December 2014 in Apeldoorn, The Netherlands. He lived through tumultuous times of change: his early youth was rooted in traditional Batak culture, he came of age in colonial times and Japanese occupation, engaged in the strive for freedom as a young journalist, became Soekarno's advisor on cultural affairs, was a political prisoner under Suharto and finally witnessed the beginning of democracy in the late nineties.

THE TALE OF TWO CONTINENTS

Orkest De Ereprijs voert in *The Tale of Two Continents* zeven nieuwe composities uit gebaseerd op gedichten van Sitor Situmorang. Solisten zijn sopraan Bernadeta Astari en tenor Georgi Sztojanov. Dichter Robin Block, die familiebanden heeft in Indonesië, en de in Nederland woonachtige Indonesische cellist Alfian Emir Adytia verweven hun hedendaagse uitvoering met het werk van Sitor Situmorang.

De door de componisten gekozen gedichten van Situmorang zijn afkomstig uit zijn tweektalige dichtbundel *Lembah Kekal/Eeuwige Valleï* (Jakarta, 2004) en de bundel *To Love, To Wander* met Engelse vertalingen van zijn gedichten.

Sitors laatste woonplaats Apeldoorn is ook de thuisbasis van Orkest De Ereprijs. Het orkest heeft een sterke band opgebouwd met de wereld van hedendaagse muziek in Indonesië. Met behulp van Sitor's contacten heeft zijn weduwe Indonesische jonge componisten aangemoedigd zich aan te melden voor de jaarlijkse Young Composers Meeting (YCM) van De Ereprijs.

De herdenking van Sitor bouwt dan ook voort op deze connectie: zeven jonge Indonesische componisten, oud-deelnemers aan de YCM, kozen elk een gedicht van Sitor en maakten daar een compositie op voor het Apeldoornse orkest en de in Nederland woonachtige Indonesische sopraan Bernadeta Astari of tenor Georgi Sztojanov. De componisten zijn Septian Dwi Cahyo, Nursalim Yadi Anugerah, Wilson Leywantono, Hilmi Ridha Marhadika, Yayi Wira Pamungkas, Irene Tanuwidjaja and Gavin Wiyanto.

Orkest De Ereprijs plays seven new compositions based on poetry by Sitor Situmorang in *The Tale of Two Continents*. Soloists are soprano Bernadeta Astari and tenor Georgi Sztojanov. Poet Robin Block, who has family ties in Indonesia, and Indonesian cellist Alfian Emir Aditya, who lives in the Netherlands, interweave their contemporary performance with Sitor Situmorang's work.

The poems by Situmorang chosen by the composers have been published in his bilingual poetry collection *Lembah Kekal/Eeuwige Valleï* (Jakarta, 2004) and the collection *To Love, To Wander* with English translations of his poems.

Orkest De Ereprijs is based in the Dutch city of Apeldoorn, the last hometown of Sitor as well. The orchestra has nurtured strong ties with the world of contemporary music in Indonesia through contacts of Sitor, notably by his widow who stimulated the application of Indonesian young composers to its yearly Young Composers Meeting.

The commemoration of Sitor therefore builds on this connection: seven young Indonesian composers, former participants of the YCM wrote compositions to a poem by Sitor for the Apeldoorn orchestra and Indonesian soprano based in the Netherlands Bernadeta Astari or tenor Georgi Sztojanov. The composers are Septian Dwi Cahyo, Nursalim Yadi Anugerah, Wilson Leywantono, Hilmi Ridha Marhadika, Yayi Wira Pamungkas, Irene Tanuwidjaja and Gavin Wiyanto.

Het orkest treedt onder leiding van dirigent Mikel Fernández op in de vaste bezetting van 14 musici met twee fluiten, klarinet/basklarinet, twee saxofoons, trompet, twee trombones, hoorn, tuba, elektrische gitaar, basgitaar, piano en slagwerk (klassiek, modern, drums).

Onze grote dank gaat uit naar Barbara Brouwer-Purba, weduwe van Sitor, voor het ondersteunen van dit bijzondere project.

The orchestra will perform, conducted by Mikel Fernández, in its permanent line-up of 14 musicians with two flutes, clarinet/bass clarinet, two saxophones, trumpet, two trombones, horn, tuba, electric guitar, bass guitar, piano and percussion (classical, modern, drums).

Our great thanks go to Barbara Brouwer-Purba, widow of Sitor, for supporting this special project.

Musici/musicians Orkest De Ereprijs:

Jeroen van Dijk – hoorn/horn,
Jacqueline van Brink – fluit/flute,
André Groen – slagwerk/percussion,
Jos Baggermans – saxofoon/saxophone,
Lars Wouters van den Oudenweijer – klarinet/clarinet,
Sabine Laar – saxofoon/saxophone,
Dineke Griek – tuba,
Sjors van der Mark – elektrische gitaar/electric guitar,
Sjoerd Pauw – trompet/trumpet,
Beppie Schalken – trombone/trombone,
Herman Lamers – bas/bass,
Marije van den Berg – fluit/flute,
Peter de Hoop – trombone/trombone,
Aljosja Buijs – piano, toetsen/piano, keyboard

COMPONISTEN/COMPOSERS

Nursalim Yadi Anugerah

(Indonesië) is een componist en multi-instrumentalist. Zijn werk bevat verschillende stijlen: Kalimantanse muziek en symbolen, de Indonesische underground noise scene, rituele gezangen en Europese avant-garde composities. Door middel van zijn composities geeft Nursalim kritisch commentaar op de verbanden tussen ecologie, technologie en dekolonisatie; een weg in de impasse tussen academisch discours en de urgentie van de milieuramp op Kalimantan. Zijn werken zijn opgevoerd tijdens concerten en festivals zoals International Young Composers Meeting 2018 (Nederland), Gaudeamus Muziekweek 2018 (Nederland), AsiaTOPA 2020 (Melbourne, Australië), Holland Festival 2021, Amsterdam (Nederland). In 2021-2022 is hij onderscheiden met de Prins Claus Mentorship Award for Cultural and Artists Response to Environmental Change door de Prins Claus Stichting en het Goethe Instituut. Momenteel is hij JACK-Studio Artist in Residence voor het JACK Quartet (VS).

Nursalim Yadi Anugerah (Indonesia) is a composer and multi-instrumentalist. His work contains echoes of various styles: Kalimantan music and symbols, the Indonesian underground noise scene, ritualistic chants, and European avant-garde compositions, all unified under his politically driven project. Through his works, Nursalim offers a rich critique by highlighting the junction between ecology, technology, and decolonization; a path amidst the impasse between theoretical academic discourse and the urgency of Kalimantan's environmental catastrophe. His works have been staged in some concert and festival such as International Young Composers Meeting 2018 (The Netherlands), Gaudeamus Muziekweek 2018 (The Netherlands), AsiaTOPA 2020 (Melbourne, Australia), Holland Festival 2021, Amsterdam (The Netherlands). In 2021-2022, he is awarded by Prince Claus Mentorship Award for Cultural and Artists Response to Environmental Change by Prince Claus Foundation and Goethe Institut. Currently he is a JACK-Studio Artist in Residence for JACK Quartet (US).

Septian Dwi Cahyo

(Indonesië) studeerde muziekcompositie bij Beat Furrer aan de Universiteit voor Muziek en Uitvoerende Kunsten Graz. Music/ensembles als Orkest de Ereprijs, Caroline Delume en Talea Ensemble hebben zijn werk uitgevoerd. Hij ontving de ASEA Uninet SP24 en Ernst Mach beurzen in 2018 en 2019 voor studies in Oostenrijk. Babel Scores publiceerde zijn composities en in 2023 ontving hij het Arbeitsstipendium van het Oostenrijkse Federale Ministerie van Kunsten.

Septian Dwi Cahyo (Indonesia) studied music composition with Beat Furrer at the University of Music and Performing Arts Graz. Musicians/ensembles like Orkest de Ereprijs, Caroline Delume, and Talea Ensemble have performed his works. He received the ASEA Uninet SP24 and Ernst Mach grants in 2018 and 2019 for studies in Austria. Babel Scores published his compositions, and in 2023, he received Arbeitsstipendium from the Austrian Federal Ministry of Arts.

Irene Tanuwidjaja

(Indonesië) is een componist die momenteel een master in muziekcompositie volgt aan de Hochschule für Musik und Tanz Köln bij Michael Beil. Irene's muziek verkent het concept van gebaren en de muzikaliteit van geluiden uit haar omgeving in het dagelijks leven. Irene is ook mede-artistiek directeur van RadarSuara, een componistencollectief waaraan ze haar onderzoek en werk gebaseerd op Indonesische traditionele muziek en lokale culturen bijdraagt. Haar muziek is uitgevoerd op vele festivals en door ensembles zoals Pekan Komponis Indonesia 2019 georganiseerd door Jakarta Arts Council, virtueel concert Either/Or Spring's Festival: Streamworks Volume II georganiseerd door Either/Or ensemble, Young Composers Meeting 2022 georganiseerd door Orkest De Ereprijs, Soundwalk Schokland georganiseerd door Museum Schokland en Ensemble Black Pencil, IntAct Festival georganiseerd door Thailand Music and Arts Organization en Tacet(i) Ensemble, Ensemble Mosaik, ZKM en anderen.

Irene Tanuwidjaja (Indonesia) is a composer currently pursuing master's of music degree in Music Composition at the Hochschule für Musik und Tanz Köln with Michael Beil. Irene's music explores the concept of gestural motions, and musicality of sounds from her surroundings in day-to-day life. Irene is also a co-artistic director of RadarSuara, a composer collective where she contributes her research and work based on Indonesian traditional music and local cultures. Her music have been performed at numerous festivals and ensembles such as Pekan Komponis Indonesia 2019 held by Jakarta Arts Council, virtual concert Either/Or Spring's Festival: Streamworks Volume II held by Either/Or ensemble, Young Composers Meeting 2022 organized by orkest de ereprijs, Soundwalk Schokland organized by Museum Schokland and Ensemble Black Pencil, IntAct Festival organized by Thailand Music and Arts Organization and Tacet(i) Ensemble, Ensemble Mosaik, ZKM and among others.

Hilmi Ridha Mahardika (Indonesië) studeerde af aan de Universitas Pendidikan Indonesia (UPI) Bandung met als hoofdvak muziekeducatie. Hij studeerde muziekcompositie bij Iwan Gunawan. In 2019 nam hij deel aan 25th Young Composers Meeting van

Orkest De Ereprijs, en het ASEAN Youth Ensemble van het Princess Galyani Vadhana Institute of Music in Bangkok, Thailand. In 2024 eindigde hij op de derde plaats in de Indonesia Percussion Ensemble Composition Competition (IPECC 2024) gehouden door Yayasan Musik Amadeus. Hij was ook betrokken bij een project met de Indonesische metalband JASAD om hun muziek te arrangeren met gamelan. Naast het componeren van muziek is hij gamelanspeler in het Kyai Fatahillah Ensemble uit Bandung waarmee hij werken uitvoerde van onder meer de componisten Iwan Gunawan, Dieter Mack, Roderik de Man, Slamet Abdul Sjukur, Klaus Kuiper en Moondog. Momenteel neemt hij deel aan het project Duo Reboot dat zich richt op geluid, lichaamsbeweging en lichtontwerp.

Hilmi Ridha Mahardika (Indonesia) graduated from Universitas Pendidikan Indonesia (UPI) Bandung, majoring in music education. He studied music composition with Iwan Gunawan. In 2019, he participated in 25th Young Composers Meeting by Orkest de Ereprijs in Apeldoorn, Netherlands, and ASEAN Youth Ensemble at Princess Galyani Vadhana Institute of Music in Bangkok, Thailand. In 2024, he won 3rd place in Indonesia Percussion Ensemble Composition Competition (IPECC 2024) held by Yayasan Musik Amadeus. He was also involved in a project with Indonesian metal band 'JASAD' to arrange their music with gamelan.

Besides composing music, he is a gamelan player in Kyai Fatahillah Ensemble from Bandung and was part of a tour with Black Pencil in Holland and Germany in 2022, as well as in Indonesia in 2023. With Kyai Fatahillah, he performed works by several composers, including Iwan Gunawan, Dieter Mack, Roderik de Man, Slamet Abdul Sjukur, Klaus Kuiper and Moondog. Currently, he has formed a duo project called Duo Reboot that focuses on sound, body movement, and light design.

Wilson Leywantono (Indonesië) is een componist en elektronische modulaire synthesizer artiest die momenteel in Indonesië woont. Zijn werk heeft onder meer deel uitgemaakt van festivals zoals Orkest de Ereprijs's Young Composers Meeting,

Biosphere, Ideas of Noise, Spring Festival The Hague, Rosetta Contemporary Ensemble's Asia Corridor en Harnos Festival. Hij laat zich voor zijn werk inspireren door minimalisme, eten en koken, gesynthetiseerd geluid en luisteren.

Wilson Leywantono (Indonesia) is a composer/electronic modular synth artist currently based in Indonesia. His works has been part of festivals series including Orkest de Ereprijs's Young Composers Meeting, Biosphere, Ideas of Noise, Spring Festival The Hague, Rosetta Contemporary Ensemble's Asia Corridor, Harnos Festival, and others. His works found inspiration in minimalism, food/cooking, synthesised sound, and listening.

Yayi Wira Pamungkas (Indonesië) is componist en onderzoekt omgevingsakoestiek, spectrale muziek, onbepaaldheid en invloeden van traditionele Indonesische muziek. Hij studeerde muziekcompositie aan het Institut Seni Indonesia in

Yogyakarta. Hij werd geselecteerd als deelnemer aan Pekan Komponis Indonesia 2019 in Jakarta, 26th Young Composers Meeting 2020 in Nederland, Borneo Ensemble International Composition Competition in Maleisië, Thailand International Composition Institute 2022 in Thailand, en is First Winner van UPH-INMF 2023.

Yayi Wira Pamungkas (Indonesia) was born on October 19, 1994. He explores environmental acoustics, spectral music, indeterminacy, and influences of traditional Indonesian music. He studied music composition at Institut Seni Indonesia, Yogyakarta. He was selected as a participant of Pekan Komponis Indonesia 2019 in Jakarta, 26th Young Composers Meeting 2020 in the Netherlands, Borneo Ensemble International Composition Competition in Malaysia, Thailand International Composition Institute 2022 in Thailand, and First Winner of UPH-INMF 2023.

Gavin Wiyanto (Indonesië) is muziekdocent aan de Sekolah Kristen Calvin in Jakarta, waar zijn compositie Symfonie nr. 2 - ProLife Symphony in 2024 in première ging bij het Jakarta Sinfonietta Orchestra. Hij is ook assistent-dirigent en componist bij het

Parahyangan Orchestra in Parahyangan Catholic University Bandung. Hij studeerde mediacompositie en toegepaste muziek aan de Universiteit voor Muziek en Uitvoerende Kunsten in Wenen, Oostenrijk.

Gavin Wiyanto (Indonesia) is a music teacher at Sekolah Kristen Calvin in Jakarta, where his composition Symphony no. 2 - ProLife Symphony was premiered by the Jakarta Sinfonietta Orchestra in 2024. He is also an assistant conductor and composer at Parahyangan Orchestra in Parahyangan Catholic University Bandung. He studied media composition and applied music in University of Music and Performing Arts Vienna, Austria.

UITVOERENDEN/PERFORMERS

Bernadeta Astari (Indonesië) is een sopraan en stemkunstenaar. Ze behaalde in 2012 cum laude haar masterdiploma klassieke zang aan het Utrechts Conservatorium en begon als soliste bij de Nederlandse Reisopera en de Veenfabriek. Ze zong, danste en speelde in producties zoals *LIGHT*, een dansopera van LeineRoebana en *Opera Suor Angelica* van Nico & the Navigators Berlin met het Berlin Philharmonic Orchestra. Haar passie voor muziek, taal en theater komt voort uit haar jeugd in Indonesië en is een drijvende kracht in haar werk. Dit maakt haar tot een bijzondere performer die grenzen durft te verleggen en nauw samenwerkt met componisten zoals Boudewijn Tarenskeen, Sintia Wullur en Tony Prabowo.

Bernadeta Astari (Indonesia) is a soprano and voice artist. She obtained her master's degree in classical singing cum laude from the Utrecht Conservatory in 2012 and started as a soloist with the Nederlandse Reisopera and the Veenfabriek. She sang, danced and performed in productions such as *LIGHT*, a dance opera by LeineRoebana and *Opera Suor Angelica* by Nico & the Navigators Berlin with the Berlin Philharmonic Orchestra. Her passion for music, language and theatre stems from her childhood in Indonesia and is a driving force in her work. This makes her an exceptional performer who dares to push boundaries and works closely with composers such as Boudewijn Tarenskeen, Sintia Wullur and Tony Prabowo.

Alfian Emir Adytia (Indonesië), ook bekend als EMIR, is een Indonesische componist, cellist, muziekproducent en pedagoog die in Nederland woont. Na zijn studie klassieke muziek aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag, begon Emir Adytia aan een uitgebreide muzikale reis, wat resulteerde in de release van meerdere albums en EP's. Zijn werk is beïnvloed door zijn Javaanse en Minangkabau culturele achtergrond, die een kenmerkende laag toevoegt aan zijn interpretaties

van zowel historische als hedendaagse westerse muziek. Emir Adytia heeft opgetreden op prominente podia over de hele wereld, waaronder de Cello Biënnale Amsterdam. Zijn muziek bereikt een divers publiek: van een grass roots community jonge cellisten in Yogyakarta tot filmvertoningen in Los Angeles en Montreal.

Alfian Emir Adytia (Indonesia) aka EMIR is an Indonesian composer, cellist, music producer and educator, residing in the Netherlands. Following his classical music study at the Royal Conservatoire The Hague, Emir Adytia embarked on a musical journey, resulting in the release of numerous albums and EPs. His work is deeply influenced by his Javanese and Minangkabau cultural heritage, which adds a distinctive layer to his interpretations of both historical and contemporary Western music. Emir Adytia has performed on prominent stages around the globe, including the Cello Biënnale Amsterdam, among others. His music has reached diverse audiences, from a grassroots community of young cellists in Yogyakarta to film screenings in Los Angeles and Montreal.

Georgi Sztojanov is een zanger, componist en coach oorspronkelijk uit Bulgarije, nu gevestigd in Den Haag. Hij is gespecialiseerd in het uitvoeren van moderne muziek, zoals titelrollen in *Michael's Jugend* en *Invasion explosion* van Stockhausen bij De Nationale Opera, Stravinsky's opera *Mavra*, en hoofdrollen in *The Fall of House of Usher* van Philip Glass (Opera2day). Zijn composities omvatten een breed spectrum van werken, van oratorium tot opera, muziektheater en instrumentale kamermuziek, maar vocale werken hebben een speciale focus. Sinds 2017 doceert hij de cursus 'Modern Ensemble Zingen' voor zangers en begeleidt hij compositiestudenten in vocaal schrijven aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag. Hij is vocaal coach bij de Young Composers Meeting met Orkest De Ereprijs waar hij al meer dan tien jaar bij betrokken is.

Georgi Sztojanov is a singer, composer and coach originally from Bulgaria, now based in The Hague.

He specializes in performing modern music, such as title roles in *Michael's Jugend* and *Invasion explosion* by Stockhausen with Dutch National Opera, Stravinsky's opera *Mavra*, and main roles in Philip Glass' *The Fall of House of Usher* (Opera2day). His compositions include a wide spectrum of works, from oratorio to opera, music theatre and instrumental chamber music, yet vocal works take a special focus. Since 2017 he teaches the course 'Modern Ensemble Singing' for singers and guides composition students in vocal writing at The Royal Conservatoire The Hague. He is the vocal coach at the Young Composers Meeting with Orkest De Ereprijs where he is involved for more than ten years.

Mikel Fernández (Spanje) is dirigent van onder meer Orkest De Ereprijs en assistent-dirigent van Sinfonia Rotterdam. Hij studeerde orkestdirectie aan het Conservatorium in Oviedo en vervolgens aan Codarts Rotterdam, waar hij zijn Master behaalde in 2022. Inmiddels heeft hij op enkele van de meest prestigieuze podia gewerkt, zoals met het Orquesta Nacional de España in het Auditorio Nacional (Madrid), in Amare (Den Haag) voor het Nieuwjaarsconcert met Sinfonia Rotterdam, met het Orchestre de la Suisse Romande (Genève) of met het Zagreb Philharmonic Orchestra (Zagreb) als een van de finalisten voor respectievelijk de positie van assistent-dirigent en het Lovro von Maticac Concours 2023. Tijdens Friday Night Unlimited van het Writers Unlimited Internationaal Literatuurfestival Den Haag dirigeert hij Orkest De Ereprijs in de wereldpremière van *The Tale of Two Continents* met nieuwe stukken van jonge Indonesische componisten.

Mikel Fernández (Spain) is conductor of Orkest De Ereprijs and assistant conductor of Sinfonia Rotterdam, among others. He studied orchestral conducting at the Conservatoire in Oviedo and then at Codarts Rotterdam, where he obtained his Master's degree in 2022. Meanwhile, he has worked on some of the most prestigious stages, such as with the Orquesta Nacional de España at the Auditorio Nacional (Madrid), at Amare

(The Hague) for the New Year's Concert with Sinfonia Rotterdam, with the Orchestre de la Suisse Romande (Geneva) or with the Zagreb Philharmonic Orchestra (Zagreb) as one of the finalists for the position of assistant conductor and the Lovro von Maticac Competition 2023, respectively. During Friday Night Unlimited of the Writers Unlimited International Literature Festival The Hague 2025, he will conduct Orkest De Ereprijs in the world premiere of *The Tale of Two Continents* featuring new pieces by young Indonesian composers.

Al 45 jaar is **Orkest De Ereprijs** het ensemble voor nieuwe muziek in het oosten van Nederland. Als 'instrument voor levende componisten' geeft Orkest De Ereprijs opdrachten aan componisten voor composities die het orkest zelf uitvoert. Daarnaast neemt het collectief het initiatief voor vernieuwende, interdisciplinaire projecten die het realiseert in samenwerking met partners, met speciale belangstelling voor poëzie. Met deze aanpak heeft De Ereprijs een eigen plaats verworven in de wereld van de nieuw gecomponeerde muziek. Het orkest heeft een vaste bezetting van 14 musici met twee fluiten, klarinet/basklarinet, twee saxofoons, trompet, twee trombones, hoorn, tuba, elektrische gitaar, basgitaar, piano en slagwerk (klassiek, modern, drums). In het Writers Unlimited Festival 2025 voert het orkest onder leiding van dirigent Mikel Fernández *Tale of Two Continents* uit met nieuwe werken van jonge Indonesische componisten die zich lieten inspireren door poëzie van Sitor Situmorang.

For 45 years, **Orkest De Ereprijs** is the ensemble for newly composed music in the east of the Netherlands. As an 'instrument for living composers', Orkest De Ereprijs commissions composers for compositions that the orchestra performs itself. The collective also initiates innovative, interdisciplinary projects, which it realises in collaboration with partners, with a special interest in poetry. This approach has earned De Ereprijs its own place in the world of newly composed music. The orchestra has a

permanent line-up of 14 musicians with two flutes, clarinet/bass clarinet, two saxophones, trumpet, two trombones, horn, tuba, electric guitar, bass guitar, piano and percussion (classical, modern, drums). In the Writers Unlimited Festival 2025, the orchestra, led by conductor Mikel Fernández, performs *Tale of Two Continents*, featuring new works by young Indonesian composers who were inspired by poetry by Sitor Situmorang.

Robin Block (Nederland) is dichter, muzikant en performer. Block dicht vaak over de gedeelde geschiedenis van Nederland en Indonesië, over ontheemding, migratieachtergrond of een opvoeding tussen verschillende families en culturen. Block heeft

meerdere albums uitgebracht met dromerige Indiefolk; hij wint in 2008 de prijs voor Beste Muzikant bij de Grote Prijs van Nederland en deed afgelopen jaar een muziektour op Java. Na *Bestialen* (2005) en het tweetalige *In Between, Di Antara* zoekt hij in zijn bundel *Handleiding voor Ontheemden* (2023) een nieuwe balans tussen Nederland en Indonesië. De bundel is bekroond met de Herman De Coninckprijs, de belangrijkste Vlaamse prijs voor poëzie en verscheen in 2024 in vertaling in Indonesië. Met filmmaker Jeremy Flohr neemt hij deel aan het videoproject *Manual for the Displaced*. Hun korte film *Jangan Lupa* (*Niet vergeten*), waarin zijn poëzie klinkt, is bekroond in het Nederlandse Poeziefestival (2021) en het Weimar Poetry Film Festival (2022). Daarnaast is Robin columnist bij Indisch Tijdschrift Moesson.

Robin Block (The Netherlands) is a poet, musician and performer. Block often writes about the shared history of the Netherlands and Indonesia, about displacement, a migration background, or an upbringing between different families and cultures. As a musician Robin has released several albums of dreamy Indiefolk. Following *Bestialen* (2005) and the bilingual *In Between, Di Antara*, in his collection *Handleiding voor ontheemden* (*Manual for the Displaced*, 2023) he searches for a new balance between The Netherlands and Indonesia. The collection was awarded with the Herman De Coninckprijs, prestigious Flemish prize for poetry and was published in Indonesia in 2024. The short film *Jangan Lupa* (*Never Forget*), which features his poetry, won prizes at the Dutch Poetry Film Festival (2021) and the Weimar Poetry Film Festival (2022). He is also a columnist for the Indonesian magazine Moesson.

COMPOSITIE: SEPTIAN DWI CAHYO

Menjadi Kapur di dalam Barus (kredo Burung Merak)

Sitor Situmorang

Untuk Ida

Aku Burung Merak
nyaris terkucil dari firdaus
kehilangan warna surgawi

Aku ikan samudra purba
terdampar di karang Parangtritis
megap-megap mencari air

Aku penyair
nyaris kehilangan bahasa
tak menemukan makna

di balik kisah Danau Tobā
di dalam batu Gunung Semeru
Kapur dalam syair Hamzah Fansuri,
aksara tanpa kata

di atas gema
airmata dan gelaktawa

para sufi yang pernah ada dan
masih akan lahir

kredo kehidupan yang menafasi
hutan dan laut Nusantara

membiarkan diri
terbawa gelombang pasangsurut

hangus jadi abu
"kapur di dalam Barus"

angin batin
yang mampu membuat batu
bernyanyi

menyuruh Matahari
dan Bulan berhenti di tempatnya
jadi Saksi!

Penyair bisa dibungkam
mati terkapar - menyerah -

dalam kalahnya
berkecambah Kalam

bangsa manusia
lahir kembali

bermartabat rohani
di hadapan Kuasa Dunia
dan para malaikat bersaksi:

*Aku burung batin
berbulu angin*

*ikan asali
bersirip samudra.*

Kamfer Worden in Barus (credo van de Pauw)

Sitor Situmorang (vertaling: Kees Snoek)
Voor Ida

Ik ben de pauw
welhaast verbannen uit het paradijs
verstoken van hemelse kleur

Ik ben de vis uit de oeroceaan
gestrand op de rotsen van Parangtritis
happend naar water

Ik ben de dichter
welhaast verstoken van taal
die geen zin kan ontdekken

achter de geschiedenis van het Tobameer
in het gesteente van de Berg Semeru
Kamfer in het vers van Hamzah Fansuri,
letter zonder woord

boven de echo
van huilen en lachen

van de soefi's die ooit leefden en
nog moeten worden geboren

credo van leven dat bos en zee
van de Archipel tot leven wekt

zich mee laat voeren door de golven van
de eb

tot as verzengd
"kamfer in Barus"

innerlijke wind
die steen kan doen
zingen

die de Zon en de Maan kan bevelen
pas op de plaats te maken
en Getuige te worden!

de Dichter kan gekneveld worden
dood achtergelaten - overgeleverd -

aan zijn nederlaag
ontspruit toch het Woord

het mensenras
wordt opnieuw geboren

met geestelijke waardigheid
ten overstaan van de Wereldmacht
en de engelen, getuigend:

*Ik ben de mystieke vogel
gevederd met wind*

*de vis van het oerbegin
wiens vinnen de zee zijn.*

The Peacock's Creed

Sitor Situmorang (translation: John H. McGlynn,
editor: Henk Maier)
for Ida

I am the Peacock
nearly cast out from Eden
bereft of heavenly colors

I am the fish of the ancient sea
thrown up on the Parangtritis shore
floundering in search of water

I am the poet
nearly bereft of language
unable to locate meaning

behind the story of Lake Toba
in the stones of Mount Semeru
The chalk in the poems of Hamzah Fanzuri
letters without words

above the echoes
the laughter and tears of mystics

who once lived, and those yet to be born
the creed of lives that gives breath to
Indonesia's forests and seas

and allows itself
to be taken by the waves and tide

to burn to ash
"the chalk in Barus"

a wind from the soul
that can make stones
sing

can order the sun
and the moon to halt in their paths
to be Witness!

The poet can be silenced
can die forgotten - in surrender -
in his defeat
germinating the Word

mankind is again
reborn

in spiritual dignity

Before the World's Power
with the angels as witness:

*I am the bird of the spirit
with feathers of wind*

*the primordial fish
with the ocean for its scales.*

COMPOSITIE: WILSON LEYWANTONO

Malam Lebaran

Sitor Situmorang

Malam Lebaran
Bulan di atas kuburan

Suikerfeest avond

Sitor Situmorang (vertaling: Barbara Brouwer)

Suikerfeest avond
De maan boven de graven

Evening of Eid-al-Fitr

Sitor Situmorang (translation: Barbara Brouwer)

Evening of Eid-al-Fitr
The moon above the cemetery

COMPOSITIE: NURSALIM YADI ANUGERAH

Apa Yang Data Kauhancurkan

Sitor Situmorang Sitor Situmorang

Apa yang tak data kauhancurkan
dental tangan,
hancurkan dengan sajak.
Tapi demikian kau
membangun lagi
dindingnya waktu.

Wat Niet Kapot Kan

Sitor Situmorang (vertaling: Kees Snoek)

Wat niet kapot kan
met je handen,
verbrijzel dat met poëzie.
Maar op die manier
metsel je weer
een muur van tijd.

What you can't destroy

Sitor Situmorang (translation: John H. McGlynn)

What you can't destroy
with your hand,
you destroy with poetry.
But, in doing so,
you reconstruct
a wall of time.

COMPOSITIE: HILMI RIDHA MARHADIKA

The Tale of Two Continents

Sitor Situmorang

Satu rasa dua kematian
Satu kasih dua kesetiaan
Antara benua dan benua
Tertunggu rindu samudra

Dua kota satu kekosongan
Dua alamat satu kehilangan
Antara nyiur dan salju
Merentang ketakperdulian tuju

Semoga kasih tahu jalan kembali
Pada pintu yang membuka dinihari
Ke mana angin membawa diri

Kekasih, semoga kau berdua
Dapat kepenuhan cinta dalam aku tiada
Terpecah dua benua, suatu kelupaan di sisik samudra

The Tale of Two Continents

Sitor Situmorang (vertaling: Kees Snoek)

Eén gevoel – twee soorten dood
Eén liefde – twee soorten trouw
Tussen twee werelddelen in
Wacht het verlangen van een oceaan

Twee steden – één leegte
Twee adressen – één gemis
Tussen kokospalm en sneeuw
Strekt de onthechting zich uit

Dat de liefde de weg terug weet
Naar de deur die de dageraad opent
Naar waar de wind mij meevoert

Geliefden, ach dat jullie beiden opgaan in liefde
Nu ik er niet ben, gespleten tussen twee continenten,
Eén en al vergeten op de schubben van de oceaan

The Tale of Two Continents

Sitor Situmorang (translation: John H. McGlynn)

One feeling, two deaths
One love, two loyalties
Between two continents
The ocean's longing waits

Two cities, one void
Two addresses, one loss
Between palm trees and snow
Stretches aimlessness

Please provide directions back
To the door that opens on early morning
Where the wind takes itself

My love, I pray the two of you
Will find fulfillment of love in my non-presence
Two continents divided, something
forgotten at the ocean's edge

COMPOSITIE: YAYI WIRA PAMUNGKAS

Kisah Jalan Setapak di Hutan Musim Rontok

Sitor Situmorang

Untuk Mochtar Pabottingi dan Barbara dan Leonard

Ini sebuah kisah musim rontok
di musim alam dan bumi nyepi

saat senja dari tepi langit
ke tepi langit menyepuh jagad

dengan warna emas daun-daun gugur
bertebaran tanpa suara di udara

jatuh satu-satu lebur menyatu
dalam teduh batin situa uzur

pelancong sore sendirian
di jalan hutan menelusur

irama nyanyian daun-daun gugur
memacu gelora rindunya

kisah manusia pertama
di lubuk terdalam permenungannya

saat berhadapan wajah dengan wajah
alam di dalam alam

terapung di samudra bisik
daun-daun berguguran...

Verhaal van het Voetpad in het Herfstbos

Sitor Situmorang (vertaling: Kees Snoek)

Voor Mochtar Pabottingi en Barbara en Leonard

Dit is het verhaal van de herfst
als land en natuur bedaren

als de schemer van einder tot einder
de aarde hult in gouden glans

goudkleurig dwarrelen de blaren
geruisloos in de lucht

één voor één dwarrelend tot in het kalm gemoed
van de zwakke grijsaard

de late wandelaar — alleen op het bospad
laat zijn blik dwalen

het ritmisch gedwarrel van de blaren
wekt zijn heimwee

het verhaal van de eerste mens doorzingt
de diepste lagen van zijn gemijmer

als je van aangezicht tot aangezicht staat
natuur in de natuur

drijvend op de murmelende oceaan
blaren die aldoor vallen en vallen...

Autumn Tale

Sitor Situmorang (translation: John H. McGlynn)
For Mochtar Pabottingi and Barbara and Leonard Andaya

This is a tale of autumn
a time when nature goes into seclusion

when twilight, stretching from one end of the sky
to the other, gilds the universe

with the golden color of leaves
falling silently through the air

dissolving together as one
in the peacefulness of an aged soul

a tourist alone on a forest path
in the evening, looking about

the rhythmic song of falling leaves
excites in him a wave of longing

the story of the first human
in the deepest pool of his imagination

a time of coming face to face
of nature in nature

fallen leaves afloat
upon the roaring ocean

COMPOSITIE: IRENE TANUWIJAYA

Si Anak Hilang

Sitor Situmorang

Pada terik tengah hari
Titik perahu tumbul di danau
Ibu cemas ke pantai berlari
Menyambut anak lama ditunggu

Perahu titik menjadi nyata
Pandang berlinang air mata
Anak tiba dari rantau
Sebaik turun dipeluk ibu

Bapak duduk di pusat rumah
Seakan tak acuh menanti
Anak di sisi ibu gundah
— Laki-laki layak menahan hati —

Anak duduk disuruh bercerita
Ayam disembelih nasi dimasak
Seluruh desa bertanya-tanya
Sudah beristeri Judah beranak?

Si anak hilang kini kembali
Tak seorang dikenalnya lagi
Berapa kali panen sudah
Apa saja telah terjadi?

Seluruh desa bertanya-tanya
Sudah beranak sudah berapa?
Si anak hilang berdiam saja
Ia lebih hendak bertanya

Salesai makan ketika senja
Abu menghampiri ingin disapa
Anak memandangi ibu bertanya
Ingin tahu dingin Eropa

Anak diam mengenang lupa
Dingin Eropa musim kotanya
Ibu diam berhenti berkata
Tiada sesal hanya gembira

Malam tiba ibu tertidur
Bapa lama sudah mendengkur
Di pantai pasir berdesir gelombang
Tahu si anak tiada pulang

De Verloren Zoon

Sitor Situmorang (vertaling: Kees Snoek)

In de verstikkende hitte van het middaguur
Verschijnt er een stipje, een boot, op het meer
Een moeder, gejaagd, rent naar de oever
Om de zoon te begroeten op wie ze lang heeft gewacht

De boot die een stipje was ligt nu aangemeerd
Moeders tranen stromen, zij laat zich nu gaan
Terug uit den vreemde, is haar zoon ongedeerd
Zodra hij aan wal stapt, trekt zij hem tegen zich aan

Vader zit midden in het huis
Quasi onverschillig te wachten
De zoon staat naast moeder, zij is aangedaan
— Van een man kun je geen emoties verwachten —

De zoon moet gaan zitten en alles vertellen
Een kip wordt geslacht, rijst wordt gekookt
Het hele dorp komt vragen stellen
Ben je getrouwd? heb je al kinderen?

De verloren zoon is weer thuis
Maar niemand die hem nog kent
Hoeveel oogsten zijn er geweest?
Waar was hij niet bij? bij welk feest?

Heel het dorp barst nu los
Heb je al kinderen? en hoeveel?
De verloren zoon volhardt in zijn zwijgen
Veel liever zou hij antwoord krijgen

Na het eten in de schemer
Smeekt moeder hem om zijn verhaal
Hij blijft staren terwijl zij vraagt
Hoe koud is Europa, zo koud soms als staal?

Zwijgend haalt de zoon ze voor de geest
De seizoenen, de steden, de kou van Europa
Moeder valt stil, niet langer bevreesd
Haar hart loopt over van blijdschap

De nacht valt, moeder is door slaap overmand
Vader ligt al langer te snurken
De golven die aanruisen op het strand
Weten dat het kind niet is teruggekeerd.

The Prodigal Son

Sitor Situmorang (vertaling: John H. McGlynn)

In the fiery heat of midday
A speck, a boat, appears in the bay
The anxious mother runs to the shore
To greet the son she's long waited for

In time the speck becomes a boat
The mother's tears, in languid pools float
So many years abroad, yet safe from harm
The son delivers himself to his mother's arms

In the room's center sits the father
Posed as if to wonder what's the bother
The son fidgets at his mother's side
Feelings are something a man must hide

The son is told to sit and speak
A chicken's dressed, the rice readied to eat
The whole of the village wants to know
Is he married, has he kids to show?

The prodigal son is now back home
In a village where he's now unknown
How may harvests have come to pass
What has happened since they saw him last?

The whole of the village wants to know
Is he married, are there kids to show?
The prodigal son has little to say
For all the questions he holds at bay

After the meal and twilight's fall
His mother begs him to recount all
He stares at the queries her eyes hold
But how can he explain Europe's cold?

Though memories rise, the son sits still —
The seasons, the towns, Europe's chill
The mother silent, not from fear
She has no regrets now, only cheer

Late at night the mother quits her chores
The father long before had begun to snore
On the sandy shore waves hiss and foam
Knowing the prodigal son has not come home

COMPOSITIE: GAVIN WIYANTO

Kebun Binatang

Sitor Situmorang

Kembang, boneka dan kehidupan
Kembang, boneka dan kerinduan
Si adik ini ingin teman
Si anak ini punya ketakutan

Hari-hari kemarin
Punya keinginan
Berumah ufuk, ombak menggulung

Hari-hari kandungan
Tolak keisengan
Ramai-ramai di kebun binatang

Kembang, boneka dan kehidupan
Kembang dan kerinduan
Si adik ini ingin teman
Boneka ini punya kesayuan

Hari-hari datang
Hari kembang di kebun binatang
Hari bersenang
Pecah dalam ballonan

Kembang, boneka dan kehidupan
Kembang dan kerinduan
Si adik ini ingin teman
Boneka ini punya kesayuan

Diergaarde

Sitor Situmorang (vertaling: Kees Snoek)

Bloemen, poppen en het bestaan
Bloemen, poppen en liefdes waan
Het meisje wil een jongen
Zie het kind haar angsten aan

De dagen die voorbij zijn
Vonden het wel fijn
Te huizen aan de einder, bij de rollende
golven

De inhoudsvolle dagen
Stoten de verveling af
De drukte in de diergaarde

Bloemen, poppen en het bestaan
Bloemen en liefdes waan
Het meisje wil een jongen
Zie het popje haar weemoed aan

De bezoekdagen
De bloemendagen in de diergaarde
Als iedereen uit zijn dak gaat
En de ballonnen klappen

Bloemen, poppen en het bestaan
Bloemen en liefdes waan
Het meisje wil een jongen
Zie het popje haar weemoed aan

Zoo

Sitor Situmorang (translation: John H. McGlynn)

Flowers, dolls, and life
Flowers, dolls and longing
The little one wants a friend
The little one is afraid

In days past
There had been a longing
For a home in the horizon, rolling waves

Days so full
Dissallow frivolity
Yet it's lively at the zoo

Flowers, dolls and life
Flowers and longing
The little one wants a friend
This doll has melancholy

In days to come
Days of flowers at the zoo
Days of joy
Burst in balloons

Flowers, dolls and life
Flowers and longing
The little one wants a friend
This doll has melancholy

COMPOSITIE: ROBIN BLOCK & ALFIAN EMIR ADYTIA

Jakarta

Robin Block

kam de schilfers uit je haar, Jakarta
400 jaar oude huid bladdert af
zwart water spoelt je haven binnen
het bidden begint, uit elk van je barsten
schalt een mantra

ben je wakker?
sta je recht?

*het laken gloeit, mijn voorhoofd druipt,
er hangt een dolk in de lucht,
een keris pusaka*

*staand op de punt, boort gaatjes in mijn huid
totdat ik doorschijnend ben –*

Gojek-scooters schieten als cicaks door je aderen
je cellen vullen zich met zonlicht, vullen zich met roet
snel, sneller stroomt het bloed,
rijpt de dag tussen je stekels

lamp, scalpel, naald, Jakarta!
de artsen kijken je zorgelijk aan
vanachter hun mondkapjes

een kakkerlak spartelt op zijn rug, pootjes smekend
in het luchtledig

ik duizel,
tokeh-tokeh,
kokhalzend, voel hoe de vloer en het plafond
in omgekeerde richting draaien, soldaatjes
met hagedissenstaartjes kruipen
langs de schilderijen, ik zie ze loeren
vanuit de vreemdste hoeken –

Jakartááá
steek je tong uit als een hoopvolle patiënt
steek je tong uit als een teken van leven
elke warung is een wachtkamer
jij en ik: we knikken naar elkaar,
maken ons klaar voor De Grote Operatie

'hati-hati, Jakarta, lalu lintas macet,
zijn je aderen verstopt?
dit is hartbewaking'

hoor ik machines je gebit vermalen?
je voorouders klagen onder metershoge zerken
met logo's van neon, ijlend over vroeger:
'dulu, aduh, kasihan'

*ik kreun, hamers dreunen door mijn kop
ik rol met op
in een bananenblad en val in slaap
mijn vel wordt almaar weker,
mieren wemelen tussen mijn tenen, ze tillen me op
en dragen me naar een stomende asfaltkrater –*

Jakarta, terug aan je beademing!
kogels ketsen van je voorhoofd
koester je infuus van kelapa muda
van de airco in Toyota's naar de marmeren veranda's,
de glanzende lobby's in hotels, naar je broeierige bed
je nagel trekt een golf in het laken

de dag deint en kolkt nog na
als ik luister naar het snerpen van krekels en sirenes,
de blikkige rikketik van de laatste kaki lima,
het giechelen van de meisjes in hun handpalm,
de rauwkeelse klaagzang van de oude imam
de tukang parkir vouwt zijn handen samen in een sembah

Jakarta,
ik probeer je stem te horen
mijn longen te vullen zonder te kuchen
met al dat stof in mijn mond

(Block, Robin. *Handleiding voor Ontheemden*. (Atlas-Contact, 2023). ISBN 9789025473501)

Jakarta

Robin Block (vertaling: David Colmer)

comb that dandruff out of your hair, Jakarta
400-year-old skin flaking off
black water flushes into your harbour
the prayer begins, from every crack
a mantra rings

are you awake?
on your feet?

*the sheet glows, my forehead drips
a dagger is hanging in the air
a keris pusaka
balanced on its point, drilling holes in my skin
until I'm translucent –*

Gojek scooters shoot through your veins like cicaks
your cells fill with sunlight, fill with ashes
fast, faster flows your blood
the day ripens between your spikes

light, scalpel, needle, Jakarta!
the worried doctors study you
from behind their surgical masks

*a cockroach thrashes on its back, legs begging
in thin air
my head spins*

*gecko-gecko
gagging, I feel the floor and ceiling
spinning in opposite directions lizard-
tailed soldiers creep*

*past the paintings I see them peering
from the strangest angles –*

JakartAAA
stick out your tongue like a hopeful patient
stick out your tongue as a sign of life
every warung is a waiting room
you and me: nodding at each other
getting ready for The Big Operation

'hati-hati, Jakarta, lalu lintas macet
are your arteries blocked?
this is coronary care'

do I hear machines crushing your teeth?
your forefathers complaining under highrise neon
still mumbling about the old days
'dulu, aduh, kasihan'

I groan, hammers ring in my head
I wrap myself
in a banana leaf and fall asleep
my skin grows softer and softer
ants swarm between my toes, they lift me up
and carry me to a steaming pothole –

back on the respirator, Jakarta!
bullets ricochet off your forehead
clinging to your kelapa muda drip
from the air-conditioned Land Cruisers to the marble verandas
the gleaming floors of your shopping malls
from the hotel lobbies to your sultry bed
your nail draws a wave through the sheet

the day is still surging and swirling
while I listen to the sirens and the shriek of crickets
the tinny tek-tek of the last kaki lima
the girls giggling into the palms of their hands
the old imam's hoarse lament

the tukang parkir folds his hands together in sembah

Jakarta
I'm trying to hear your voice
to fill my lungs without coughing
from all the dust in my mouth

(Block, Robin. *Handbook for the Displaced*. (Kepustakaan Populer Gramedia, 2024).
Translated by David Colmer. ISBN: 978-623-134-135-8)

COMPOSITIE: ROBIN BLOCK & ALFIAN EMIR ADYTIA

Semar

Robin Block

er woedt een oorlog
op het breekpunt van licht

en donker, tussen mens en schepper
dansen schimmen

wat goed is komt van links, wat slecht is van rechts
een grijs woud ertussenin geplaatst

ik kijk naar de rug van de poppenspeler
de geschiedenis flakkert in spiegelbeeld

een oude god spreekt, diep vanuit zijn buik,
sluit zijn zinnen af met scheten

hij heeft de berg ingeslikt, de zon opgegeten
nog steeds is er die honger

een heel universum draagt hij
in het puntje van zijn haar
- laat die haar niet slijten

ik vraag om een teken van leven,
en het dunst denkbare armpje verheft zich

(Block, Robin. *Handleiding voor Ontheemden*. (Atlas-Contact, 2023).
ISBN 9789025473501)

Semar

Robin Block (vertaling: David Colmer)

a war is raging
at the breaking point of light
and darkness, between humans and creator
shadows dance

good comes from the left, evil from the right
a grey forest in between

I watch the puppeteer's back
a flickering mirror-image history

an ancient god speaks from the deep within his belly
punctuating his sentences with farts

he has swallowed the mountain, eaten the sun
but still he is hungry

he carries a whole universe
in the end of a hair
– don't let that hair split

I ask for a sign of life
and the thinnest imaginable arm rises

(Block, Robin. *Handbook for the Displaced*. (Kepustakaan Populer Gramedia, 2024).

Translated by David Colmer. ISBN: 978-623-134-135-8)